

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΙΚΑΣΤΩΝ**Σεμινάριο 12-14 Οκτωβρίου 2016****ΕΙΣΗΓΗΣΗ****Βαρβάρας Πάπαρη****Εφέτη**

ΘΕΜΑ:Πεδίο εφαρμογής του Ν.3869/2010 και το ζήτημα της καθολικότητας των πιστωτών

1.Η παρατεινόμενη κατά χρόνο και επεκτεινόμενη σε ολόένα και μεγαλύτερες ομάδες του πληθυσμού της χώρας οικονομική κρίση, οδήγησε και οδηγεί αυξανόμενο κατ' έτος αριθμό πολιτών στην αναζήτηση δικαστικής προστασίας κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3869/2010 -Α' 130 (βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 7698/20.8.2015 ερμηνευτική εγκύκλιο Υπ. Οικ., Υποδ., Ναυτ. και Τουρ.). Είχα εκφράσει, από τούτο εδώ το βήμα, την άποψη, που ήταν, τότε, και η άποψη της πλειοψηφίας των Δικαστών του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης, ότι η σχετική διαδικασία, πρέπει να καταλαμβάνει ολόκληρο το παθητικό του οφειλέτη και επομένως η αίτησή του πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους πιστωτές του (βλ. εισηγήσεις σεμιναρίων του Μαΐου 2012, Ιανουαρίου 2013 και Νοεμβρίου 2015). Παρόλο που η τροποποίηση του Ν. 3869/2010, με το Ν. 4161/2013, (με την προσθήκη νέου εδαφίου μετά το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 8), επιβεβαίωσε την αρχή της καθολικότητας και αποσαφήνισε τη νομοθετική επιλογή να εντάσσεται στη διαδικασία του Ν. 3869/2010 το σύνολο των πιστωτών και των απαιτήσεών τους προς καθολική ρύθμιση, για να μη δημιουργηθούν πιστωτές δύο ταχυτήτων, με το νέο νόμο 4336/2015, ο νομοθέτης δεν ακολούθησε την αρχή της καθολικότητας στο θέμα της ένταξης των αξιώσεων του Δημοσίου, δίνοντας στον οφειλέτη τη δυνατότητα να επιλέξει άλλο ρυθμιστικό πλαίσιο απ' αυτό του Ν.3869/2010, με αποτέλεσμα να έχουν ανακύψει και πάλι αμφισβητήσεις και διχογνωμία μεταξύ των συναδέλφων που καλούνται να τον εφαρμόσουν.

2. Το ζήτημα της καθολικότητας των πιστωτών στο Ν.3869/2010, είναι ένα θέμα που εξ αρχής δίχασε, διότι ο νομοθέτης δεν εκφράστηκε ρητά υπέρ αυτής και υποστηρίχθηκαν διαφορετικές απόψεις και στη θεωρία και στη

νομολογία. Ακόμη, όμως, και πριν από τη τροποποίηση του Ν 3869/2010 με το Ν.4161/2013, είχε υποστηριχθεί με επάρκεια ότι ο χαρακτήρας της διαδικασίας επιβάλλει την συλλογική αντιμετώπιση των χρεών του οφειλέτη και την καθολική ρύθμιση των χρεών του έναντι των πιστωτών του, δίχως εξαιρέσεις, πλην αυτών που περιλαμβάνονται *expressis verbis* στη διάταξη του άρθρ. 1 παρ. 2 Ν 3869/2010 (για την έννοια της συλλογικής διαδικασίας βλ.Ε. Περράκη, *Η συμφωνία πιστωτών και επιχείρησης κατά τα άρθρα 44 και 45 Ν 1892/1990 και η υπαγωγή της στην έννοια της συλλογικής διαδικασίας*, 1993, σελ. 119 επ. - για την έννοια και τη λειτουργία της καθολικότητας βλ.Ε. Περράκη, *ό.π.*, σελ. 125 επ., τον ίδιο, *Πτωχευτικό δίκαιο*, 2010, σελ. 3). Παρά την ασάφεια του Ν 3869/2010, ιδίως πριν από τις προσθήκες του Ν 4161/2013, μια μεγάλη μερίδα της θεωρίας, αλλά και της νομολογίας, λαμβάνοντας ευθαρσώς θέση στο πλαίσιο της υφιστάμενης διχογνωμίας, υπογράμμισε τον καθολικό-συλλογικό χαρακτήρα της διαδικασίας, με αυτόθροη συνέπεια η διαδικασία να καταλαμβάνει το σύνολο των πιστωτών του αιτούντος οφειλέτη. Με την άποψη αυτή συντάχθηκε με τις αποφάσεις του η πλειοψηφία των Δικαστών του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης. Υπέρ της αντίθετης άποψης, ότι δηλαδή ο οφειλέτης μπορεί να προσδιορίσει το παθητικό που θα υπαχθεί στην διαδικασία, τάχθηκε η πλειοψηφία των Δικαστών του Ειρηνοδικείου Αθηνών, με το σκεπτικό ότι «από το συνδυασμό των παρ.1 και 6 του άρθρου 4, αλλά και από το γεγονός ότι ο νόμος 3869/2010 στο σύνολό του δεν εκφράζεται ρητά υπέρ της συλλογικής ως προς τους πιστωτές διαδικασίας, προκύπτει ότι αν ο υπερχρεωμένος οφειλέτης, που επιθυμεί να υπαχθεί στις ρυθμίσεις του νόμου, παραλείψει να περιλάβει στην αίτησή του κάποιο πιστωτή ή κάποιο χρέος, δεν επηρεάζεται η διαδικασία, αφού στο νόμο δεν προβλέπεται το απαράδεκτο της αιτήσεως ρυθμίσεως για το λόγο αυτό, ούτε η δυνατότητα του πιστωτή, που δεν έχει περιληφθεί στην υποβληθείσα κατάσταση, να εισέλθει στη διαδικασία.» Βέβαια και η πλειοψηφία των αποφάσεων του Ειρηνοδικείου Αθηνών δέχθηκε ότι «είναι προς όφελος του υπερχρεωμένου οφειλέτη να διαλάβει στην υποβληθείσα στο αρμόδιο δικαστήριο κατάσταση όλους τους πιστωτές του και όλα τα χρέη του», όμως, ενόψει του ότι με το νόμο 3869/2010 επιδιώκεται συγχρόνως και η σύμμετρη ικανοποίηση των πιστωτών, κατέληξε στο ότι «σε περίπτωση που η κανονική εξυπηρέτησή των μη εισφερόμενων προς ρύθμιση οφειλών, έχει ως αποτέλεσμα τη μη δυνατότητα σύμμετρης με αυτές

ικανοποιήσεως των εισφερόμενων,(λόγω σημαντικής μείωσης της ρευστότητας του οφειλέτη) χωρίς προφανή λόγο, τότε η άσκηση από τον υπερχρεωμένο οφειλέτη του δικαιώματος ρυθμίσεως των οφειλών του ενέχει πιθανώς καταχρηστικότητα».Υπέρ της τελευταίας άποψης τάχθηκε και ο Δ.Μακρής,ο οποίος υποστήριξε ότι «ο οφειλέτης μπορεί να επιλέξει να υπαγάγει στο νόμο μερικά από τα χρέη του, εξυπηρετώντας τα υπόλοιπα με τις δυνάμεις του,... εκτιμώντας με τον τρόπο αυτό ότι τα συμφέροντα του εξυπηρετούνται καλύτερα». Συνεπώς «ο οφειλέτης δεν είναι υποχρεωμένος να αναφέρει το σύνολο των πιστωτών του, αλλά μόνο αυτούς, τις απαιτήσεις των οποίων επιθυμεί να υπαγάγει στην αίτηση περί απαλλαγής»(βλ.Δ.Μακρής κατ'άρθρο Ερμηνεία του Νόμου 3869/2010).Η Χ.Απαλαγάκη, στην ημερίδα της Ελληνικής Εταιρίας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιοαγοράς της 27-1-2011,υποστήριξε ότι «ο οφειλέτης μπορεί να προβεί σε χωριστό συμβιβασμό με ορισμένους μόνον πιστωτές του»,ενώ ο Π.Αρβανιτάκης υποστήριξε ότι «ο κατάλογος των πιστωτών που θα κληθούν για τη ρύθμιση των οφειλών, εναπόκειται κατά νόμο στη βούληση του οφειλέτη»(βλ. Π.Αρβανιτάκης,το διαδικαστικό πλαίσιο του Ν.3869/2010 για την ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φ.π.,Αρμ.2010,1461,1467).Ο Ρούσσος τάχθηκε και αυτός υπέρ της ελευθερίας του οφειλέτη να επιλέξει τα προς ρύθμιση χρέη (Υπερχρεωμένα φ.π.-Δομή και λειτουργία του Ν.3869/2010,ΕφΑΔ 2010,1287),όπως και η Ε.Κιουππίδου-Στρατουδάκη, η οποία,όμως υποστήριξε ότι «ορθολογικότερη και αποτελεσματικότερη θα ήταν η υπαγωγή στη διαδικασία όλων των πιστωτών»(βλ.Ε.Κιουππίδου-Στρατουδάκη Η διευθέτηση οφειλών κατά το Ν.3869/2010 Αρμ 2010,1474,1478).Υπέρ της άποψης ότι «ο νόμος αναφέρεται σε μία καθολική ρύθμιση των χρεών του οφειλέτη» τάχθηκε αρχικά ο Αθ.Κρητικός,ο οποίος ανέφερε ότι ο εξώδικος συμβιβασμός του οφειλέτη με τους πιστωτές του κατά την έννοια του άρθρου 2, θα είναι επιτυχής «αν αυτός περιλαμβάνει ρύθμιση με όλους τους πιστωτές και για όλα τα χρέη του», ενώ «η προσπάθεια εξώδικου συμβιβασμού θεωρείται αποτυχούσα, αν έστω και ένας πιστωτής αρνηθεί να τον δεχθεί».Επίσης,ότι «η κατάσταση πιστωτών του άρθρου 4 παρ. 1 θα έπρεπε να περιλαμβάνει όλους τους πιστωτές με όλες τις απαιτήσεις τους, ακόμη και εκείνες που ο οφειλέτης θεωρεί ανίσχυρες, αλλά και ο δικαστικός συμβιβασμός του άρθρου 7 πρέπει να συναφθεί με όλους τους πιστωτές» (βλ.Αθ.Κρητικός Ρύθμιση των οφειλών

υπερχρεωμένων φ.π. και άλλες διατάξεις, εκδ. 2010). Στη συνέχεια, όμως, υποστήριξε ότι «αν ο υπερχρεωμένος οφειλέτης, που επιθυμεί να υπαχθεί στις ρυθμίσεις του νόμου, παραλείψει να περιλάβει στην αίτησή του κάποιο πιστωτή ή κάποιο χρέος, δεν επηρεάζεται η διαδικασία, αφού στο νόμο δεν προβλέπεται το απαράδεκτο της αιτήσεως ρυθμίσεως για το λόγο αυτό, ούτε η δυνατότητα του πιστωτή, που δεν έχει περιληφθεί στην υποβληθείσα κατάσταση, να εισέλθει στη διαδικασία» (βλ. Αθ. Κρητικός, *Ρύθμιση των Οφειλών Υπερχρεωμένων Προσώπων*, 2012, σελ. 27-28). Προς την κατεύθυνση ότι ο οφειλέτης είναι υποχρεωμένος να αναφέρει το σύνολο των πιστωτών του, κινήθηκαν οι απόψεις του Μ. Σταθόπουλου, ο οποίος, στην ημερίδα της Ελληνικής Εταιρίας Τραπεζικού Δικαίου και -Δικαίου της 27-1 - 2011, υποστήριξε ότι οι προτάσεις του οφειλέτη για εξωδικαστικό συμβιβασμό πρέπει να απευθύνονται προς όλους τους πιστωτές. Υπέρ της απόψεως ότι η διαδικασία καταλαμβάνει ολόκληρο το παθητικό του οφειλέτη, τάχθηκε, ευθέως, εξ αρχής, ο Ε.Περάκης (βλ. η διαδικασία του Ν. 3869/2010 για την ρύθμιση των οφειλών φυσικών προσώπων ως συλλογική διαδικασία, ΔΕΕ 4/2001, σελ. 400-411), αλλά και ο Ιάκωβος Βενιέρης (βλ. Ερμην. Ν. 3869/2010). Ειδικότερα ο Ε.Περάκης αναφέρει ότι «ο χαρακτηρισμός της διαδικασίας ως συλλογικής, ανταποκρίνεται στη θέληση του νομοθέτη, η οποία είναι η συμπλήρωση του πτωχευτικού δικαίου, με την θέση στη διάθεση των μη εμπόρων μιάς άλλης διαδικασίας ανάλογης με την πτωχευτική και επιτυγχάνεται καλύτερα ο σκοπός του νόμου, που είναι να ορθοποδήσει ο οφειλέτης με μια ενιαία σύλληψη του προβλήματος της υπερχρέωσής του». Την επιλογή αυτή του νομοθέτη, επιρρωνύουν αρκετές επιμέρους αναφορές στο Ν 3869/2010, οι οποίες έχουν ήδη απασχολήσει τη θεωρία και τη νομολογία, με χαρακτηριστικότερη την κατά παραπομπή αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ΠτΚ στη ρύθμιση των χρεών των φυσικών προσώπων δυνάμει του άρθρ. 15 του νόμου. Δεν υφίσταται, συνεπώς, *de lege lata* περιθώριο διαχωρισμού εκ μέρους του οφειλέτη των χρεών εκείνων που δύναται να ρυθμισθούν και εκείνων που μπορεί ο τελευταίος αυτοθέλητα να μην υπαγάγει στη διαδικασία. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Ι. Βενιέρης, υποδεικνύοντας την έλλειψη δικαιοπολιτικής βάσης στην αντίθετη ελαστικότερη για τη διαδικασία άποψη, «... δεν προκύπτει λόγος να δημιουργηθούν πιστωτές δύο ταχυτήτων, ενταγμένοι και μη». Οι δε ενυπάρχουσες στο νομοθέτημα

λεκτικές αστοχίες και αμφίσημες αποστροφές δεν επαρκούν για να προσδώσουν επαρκή δικαιολόγηση στην υποστήριξη της αντίθετης άποψης.

3. Η ορθότητα της άποψης περί της υπαγωγής στη διαδικασία όλων των πιστωτών, επιβεβαιώθηκε τελικά από το Ν.4161/2013, ο οποίος τροποποίησε ουσιαστικά το Ν. 3869/2010 και, με δύο προσθήκες του, βελτίωσε τον νομοθετικό μηχανισμό, εξυπηρετώντας –όχι πάντως με απόλυτη αρτιότητα– τον σκοπό του νομοθέτη, όπως αναφέρεται πιο πάνω. Πιο συγκεκριμένα, με τη τροποποιημένη, από το άρθρο 16 του Ν.4161/2013, διάταξη του άρθρ. 8 παρ. 1 εδάφ. γ' Ν 3869/2010, καθορίστηκε πλέον ως έννομη συνέπεια της μη συμπερίληψης του συνόλου των πιστωτών του οφειλέτη, η υποχρέωση του δικαστή να ρυθμίσει και την ελλείπουσα απαίτηση ή να κλητεύσει δικαιούχο πιστωτή, διατρανώνοντας την κεντρική επιλογή ένταξης του συνόλου των πιστωτών και των απαιτήσεών τους στη διαδικασία ρύθμισης. Επιπροσθέτως, με τη διάταξη του άρθρ. 10 παρ. 1 εδάφ. γ' Ν 3869/2010, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 18 του Ν.4161/2013, ορίστηκε ότι απορρίπτεται η αίτηση σε περίπτωση που ο οφειλέτης από δόλο ή βαρεία αμέλεια δεν συμπεριέλαβε πιστωτές στην κατάσταση των πιστωτών του και των απαιτήσεών τους, η οποία πρέπει να περιλαμβάνεται στην αίτηση. Οι παραπάνω ρυθμίσεις, «αν και επιβεβαιώνουν emphaticά την εγγενή τελολογία του νομοθετήματος και αναδεικνύουν τον κεντρικό νομοθετικό σχεδιασμό ένταξης στη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων του συνόλου των πιστωτών, εντούτοις δεν υπηρετούν επαρκώς την αρχή της καθολικότητας και διαρρηγνύουν μερικώς το προστατευτικό για τους πιστωτές πλέγμα των κείμενων διατάξεων» (βλ. έτσι Δημήτριος Κ. Ρούσσης Δικηγόρος - Δ.Ν., *Ειδ. Επιστ. Παντείου Πανεπιστημίου «Η καθολικότητα της ρύθμισης των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και η φύση της ένδικης διαδικασίας»*). Ειδικότερα, η διάταξη του άρθρ. 8 παρ. 1 εδάφ. γ' παρέχει μεν τη δυνατότητα στο δικαστήριο να επιλέξει ανάμεσα στην κλήτευση του αντιδίκου και την αυτεπάγγελτη ρύθμιση της απαίτησης (ή των απαιτήσεων) που δεν έχουν περιληφθεί στην αίτηση ρυθμίσεων, όμως δικαιοπολιτικά συνεπέστερο θα ήταν να ορίζεται ευθέως ότι η αίτηση, η οποία δεν περιλαμβάνει στο σχέδιο διευθέτησης το σύνολο των οφειλών του φυσικού προσώπου, τυγχάνει απορριπτέα ως απαράδεκτη. Επίσης, στην περίπτωση της διάταξης του άρθρ. 10 παρ. 1 εδάφ. γ', όπου προβλέπεται ρητώς ως έννομη συνέπεια η απόρριψη

της αιτήσεως (ως अपαράδεκτης μάλλον, παρά ως νόμω αβάσιμης), τίθεται ως απαραίτητη προϋπόθεση η συνδρομή της ενδιάθετης βούλησης του οφειλέτη, ο οποίος θα πρέπει μόνον εκ δόλου ή βαρείας αμέλειας να παρέλειψε την αναφορά στους μη περιεχόμενους στην αίτηση πιστωτές και περιορίζεται ουσιαστικά το προστατευτικό πεδίο των μη συμπεριληφθέντων πιστωτών. Επισημαίνεται ότι η παραπομπή της παραγράφου 1 του άρθρου 11, ως προς την επιφύλαξη που διατυπώνεται σε αυτή, στη διάταξη της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του νόμου είναι εσφαλμένη, καθώς αναφέρεται στην εν λόγω διάταξη, ως είχε πριν από την τροποποίηση του νόμου με τον ν. 4336/2015. Με διορθωτική ερμηνεία του νόμου συνάγεται ότι η επιφύλαξη αφορά πλέον την αντίστοιχο περιεχομένου νέα διάταξη του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 1. (βλ. ενδεικτικά Κιουππίδου-Στρατουδάκη «Η απόφαση διευθέτησης οφειλών κατά το νόμο 3869/2010, εισήγηση στο σεμινάριο επιμόρφωσης Ειρηνοδικών της Εθνικής Σχολής Δικαστών της 29-30.9.2010, Αρμενόπουλος 2010, σελ. 1498, Βενιέρη, Κατσά «Εφαρμογή του Ν. 3869/2010 για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα», 2013, σελ. 480,516 18 Βλ. Κλεάνθη Ρούσσου, «Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα-Δομή και λειτουργία Ν. 3869/2010, ΕφΑΔ 2010, σελ. 1294).

4. Με την παρ. 1 του άρθρου 1 της υποπαραγράφου Α4 του Ν.4336/2015, αντικαταστάθηκε το άρθρο 1 του ν. 3869/2010 και διευρύνθηκε το πεδίο εφαρμογής των διατάξεών του (Ν. 3869/2010) και σε ρύθμιση βεβαιωμένων οφειλών προς το Δημόσιο, τη Φορολογική Διοίκηση, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού και τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης. Διευκρινίστηκε δε με τις παρ.2 και 3 εδ.β του ίδιου άρθρου,ότι σε περίπτωση προηγούμενης υπαγωγής των οφειλών προς το Δημόσιο σε άλλο ρυθμιστικό πλαίσιο, ο οφειλέτης επιλέγει εάν επιθυμεί να το διατηρήσει ή να υπαχθεί στις διατάξεις του ν. 3869/2010, αλλά σε κάθε περίπτωση δεν είναι δυνατή η παράλληλη χρήση άλλου θεσμικού πλαισίου διευθέτησης οφειλών. Εξαιρούνται της ρύθμισης, οφειλές αιτία των οποίων είναι τυχόν αδίκημα οφειλόμενο σε δόλο, βαριά αμέλεια (αδικοπραξία) ή σε χρηματικές ποινές ή διοικητικά πρόστιμα. Συνεπώς, δεν υπάγονται οφειλές που συνιστούν ποινικό αδίκημα, για παράδειγμα η μη πληρωμή χρέους προς το Δημόσιο, τα ΝΠΔΔ, εφόσον το χρέος υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ ή χρέος από ΦΠΑ για ποσό μεγαλύτερο των 50.000 ευρώ ή πλαστό ή εικονικό τιμολόγιο (άρθρο 8 του Ν.4337/2005-βλ.υπ'αριθμ.πρωτ.7698/20.8.2015 ερμηνευτική εγκύκλιο Υπ.Οικ.,Υποδ.,Ναυτ.

και Τουρ.).Στις ρυθμιζόμενες οφειλές δεν συμπεριλαμβάνονται όσες αφορούν υποχρεώσεις διατροφής συζύγου ή ανηλίκου τέκνου. Επιπλέον, οι παραπάνω οφειλές δεν πρέπει να έχουν δημιουργηθεί κατά το τελευταίο έτος πριν την υποβολή αίτησης υπαγωγής στις διατάξεις του ν. 3869/2010. Οι οφειλές προς το Δημόσιο πρέπει υποχρεωτικά να συντρέχουν με οφειλές προς ιδιώτες. Η διάταξη καταλαμβάνει κατ' αρχάς αιτήσεις που υποβάλλονται μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4336/2015, ενώ σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 2 του Κεφαλαίου Α της υποπαραγράφου Α4 της παραγράφου Α' του Μέρους Β', και οφειλέτες που έχουν ήδη υποβάλει αιτήσεις υπαγωγής πριν τη δημοσίευση του εν λόγω νόμου και δεν έχει επέλθει δικαστικός συμβιβασμός αυτών ή δεν έχουν ακόμη συζητηθεί, δύνανται να επανυποβάλλουν αιτήσεις προκειμένου να συμπεριληφθούν και οφειλές τους προς το Δημόσιο, παραιτούμενοι από την προηγούμενη αίτηση. Ειδικότερα,επισημαίνεται ότι οι διατάξεις του ν. 4336/2015 -επομένως και η δυνατότητα υπαγωγής των οφειλών που είναι βεβαιωμένες στη Φορολογική Διοίκηση στο πεδίο εφαρμογής του ν. 3869/2010- ισχύουν για αιτήσεις που υποβάλλονται (κατατίθενται στο Ειρηνοδικείο) μετά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού (ν. 4336/2015), δηλαδή από 19/8/2015 (βλ. παρ. 5 άρθρου 2 υποπαραγράφου Α4 Μέρους Β' ν. 4336/2015). Παρέχεται ωστόσο από το νόμο η δυνατότητα και σε οφειλέτες που έχουν ήδη υποβάλει κατά την ανωτέρω ημερομηνία αιτήσεις υπαγωγής στον ν. 3869/2010, εφόσον οι αιτήσεις τους δεν έχουν συζητηθεί ή δεν έχει επέλθει συμβιβασμός, να «επανυποβάλλουν αιτήσεις», προκειμένου να υπαχθούν στις διατάξεις του ν. 3869/2010, όπως τροποποιήθηκαν με τον ν. 4336/2015, εντάσσοντας στις αιτήσεις τους και τις οφειλές τους προς φορείς του δημόσιου τομέα, όπως οι βεβαιωμένες στη Φορολογική Διοίκηση οφειλές (βλ. παρ. 3 άρθρου 2 υποπαραγράφου Α4 Μέρους Β' ν. 4336/2015 και Κ.Υ.Α. 8986/2015 - ΦΕΚ Β'2208, όπου η νέα αίτηση αναφέρεται ως «αίτηση συμπλήρωσης οφειλών»). Στο άρθρο 1 παρ.2 του Ν. 3869/2010,όπως είχε πριν την τροποποίησή του με το Ν.4336/2015, ορίζονταν οι εξαιρούμενες απαιτήσεις, μεταξύ των οποίων ήταν και αξιώσεις του Δημοσίου και δημοσίων φορέων, γιατί σκοπός του νομοθέτη δεν ήταν να ικανοποιήσει το ατομικό συμφέρον του οφειλέτη για ελάφρυνση από τα χρέη του ακόμα και σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος. Με την τροποποίηση του ν. 4336/2015, ο οφειλέτης έχει τη δυνατότητα να εντάξει τις παραπάνω οφειλές

προς το Δημόσιο στο ρυθμιστικό πεδίο του νόμου, αν αυτές συντρέχουν με οφειλές του προς τράπεζες και ιδιώτες, αλλά δεν υποχρεούνται προς τούτο, γιατί μπορεί να επιλέξει άλλο ρυθμιστικό πλαίσιο για τις αξιώσεις του Δημοσίου και δημοσίων φορέων και όχι αυτό του ν. 3869/2010. Περαιτέρω, ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα του οφειλέτη να εντάξει στην αίτησή του οφειλές που έχουν γεννηθεί (τουλάχιστον) ένα έτος πριν από την κατάθεση της αίτησης και βεβαιώνονται στη Φορολογική Διοίκηση μετά από παραίτηση από την άσκηση του δικαιώματος ή και του δικογράφου οποιουδήποτε ενδίκου βοηθήματος ή μέσου ενώπιον αρμοδίου δικαστηρίου ή προσφυγής ενώπιον διοικητικής αρχής μέχρι την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης του ν. 3869/2010 ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου, εφόσον οι υποθέσεις εκκρεμούν ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων και διοικητικών αρχών και δεν έχουν ακόμη συζητηθεί (βλ. πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 1). Όπως σαφώς προκύπτει από την περιγραφή και τη γραμματική διατύπωση («βεβαιώνονται» αντί «βεβαιώθηκαν») των προϋποθέσεων για τη δυναμική υπαγωγή των ανωτέρω οφειλών στη διαδικασία ρύθμισης του ν. 3869/2010, δεν ισχύει ως προς αυτές ο περιορισμός της παραγράφου 4 του άρθρου 1 όσον αφορά το χρόνο βεβαίωσης, δηλαδή μπορούν να ρυθμιστούν κατά τον ν. 3869/2010 οφειλές που έχουν βεβαιωθεί εντός του τελευταίου έτους πριν από την κατάθεση της αίτησης, εφόσον συντρέχουν οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις, αρκεί, βεβαίως, οι οφειλές να είναι βεβαιωμένες κατά το χρόνο κατάθεσης της αίτησης στο Ειρηνοδικείο. Η μη ισχύς στην περίπτωση αυτή του περιορισμού της παραγράφου 4 του άρθρου 1 του νόμου όσον αφορά το χρόνο βεβαίωσης των οφειλών πρέπει να γίνει δεκτή, παρά τη γραμματική διατύπωση του τελευταίου εδαφίου της ανωτέρω παραγράφου, που εξαιρεί ρητά από την ισχύ του περιορισμού όχι την εν λόγω κατηγορία δυναμικά υπαγόμενων οφειλών, που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 1, αλλά μόνο τις οφειλές του δεύτερου εδαφίου της ίδιας παραγράφου. Η ανωτέρω θέση πρέπει να υιοθετηθεί, διότι σε διαφορετική περίπτωση (αν δηλαδή η δυνατότητα υπαγωγής στον ν. 3869/2010 προβλεπόταν μόνο για οφειλές ήδη βεβαιωμένες πριν από ένα έτος από την κατάθεση της αίτησης) αφενός θα παρείλκε η προσθήκη στο νόμο της υπό στοιχείο (α) προϋπόθεσης περί χρόνου γέννησης των εν λόγω οφειλών ένα έτος πριν από την κατάθεση της αίτησης, αφετέρου δεν θα δικαιολογούνταν η διαφορετική νομοθετική μεταχείριση των εν λόγω

οφειλών. Σύμφωνα δε με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 1, στην επιλογή του αιτούντος οφειλέτη επαφίεται αν θα περιλάβει στην αίτηση ρύθμισης κατά τις διατάξεις του ν. 3869/2010 βεβαιωμένες οφειλές του στη Φορολογική Διοίκηση οι οποίες κατά το χρόνο κατάθεσης της αίτησης είναι ενταγμένες σε ισχύουσα ρύθμιση ή διευκόλυνση τμηματικής καταβολής, κατά τις κείμενες διατάξεις, ή οφειλές που τελούν σε αναστολή διοικητική, δικαστική ή εκ του νόμου. Όπως προκύπτει από τη γραμματική διατύπωση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 1 του νόμου, ως προς την εν λόγω κατηγορία δυνητικά υπαγόμενων οφειλών δεν ισχύει ο περιορισμός της παραγράφου 4 του άρθρου 1 όσον αφορά το χρόνο βεβαίωσης, δηλαδή δύνανται να υπαχθούν στον ν. 3869/2010 ρυθμισμένες ή υπό αναστολή οφειλές ακόμα κι αν έχουν βεβαιωθεί εντός του τελευταίου έτους πριν από την κατάθεση της αίτησης στο Ειρηνοδικείο. Η αίτηση για υπαγωγή στη συλλογική διαδικασία διευθέτησης οφειλών, όπως προκύπτει από το άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 3869/2010, σε συνδυασμό με τα άρθρα 5, 8 και 9 αυτού, όπως ισχύουν, πρέπει να περιλαμβάνει: - περιγραφή της περιουσιακής κατάστασης του αιτούντος και του συζύγου του και των πάσης φύσεως εισοδημάτων τους, - κατάσταση των πιστωτών του αιτούντος και των απαιτήσεων που υφίστανται σε βάρος του, αναλυομένων «σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 4 και 4α του άρθρου 2» του νόμου, δηλαδή σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπουν τη υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων και των φορέων του δημόσιου τομέα να χορηγούν στον οφειλέτη αναλυτική κατάσταση οφειλών με ορισμένο περιεχόμενο. Επισημαίνεται ότι στο εν λόγω -πληροφοριακού χαρακτήρα- τμήμα της αίτησης αναφέρονται όχι μόνο οι οφειλές οι οποίες περιλαμβάνονται στο σχέδιο διευθέτησης που προτείνει ο αιτών και των οποίων ζητείται η ρύθμιση, αλλά το σύνολο των οφειλών του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων δηλαδή τόσο τυχόν εξαιρούμενων από το πεδίο εφαρμογής του νόμου οφειλών όσο και δυνητικά υπαγόμενων οφειλών, τις οποίες ο αιτών τυχόν επέλεξε να μην εντάξει στη διαδικασία του ν. 3869/2010 (βλ. υπ' αριθμ. ΠΟΛ. 1036/2016 /22-03-2016 Παροχή οδηγιών σχετικά με το χειρισμό υποθέσεων υπαγωγής οφειλετών στις διατάξεις του ν. 3869/2010 «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις» του Προϊσταμένου του Αυτοτελούς Τμήματος Διοίκησης - Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων Γ.Πιτσιλή). Παρόλο, λοιπόν, που η τροποποίηση του Ν. 4161/2013 με την

ένταξη του άρθρου 8 παρ.1 εδ.γ του Ν. 3869/2010 επιβεβαίωσε,κατά τα προαναφερθέντα, την αρχή της καθολικότητας και αποσαφήνισε τη νομοθετική επιλογή να εντάσσεται στη διαδικασία του Ν. 3869/2010 το σύνολο των πιστωτών και των απαιτήσεών τους προς καθολική ρύθμιση για να μη δημιουργηθούν πιστωτές δύο ταχυτήτων, στο θέμα της ένταξης των αξιώσεων του Δημοσίου ο νομοθέτης δεν ακολούθησε την αρχή της καθολικότητας, δίνοντας στον οφειλέτη τη δυνατότητα να επιλέξει άλλο ρυθμιστικό πλαίσιο απ' αυτό του Ν.3869/10. Κατά την άποψή μου, ο σκοπός του νομοθέτη είναι να περιφρουρήσει μ' αυτό τον τρόπο, όσο δύναται, το δημόσιο συμφέρον, μην εντάσσοντας υποχρεωτικά τις αξιώσεις του Δημοσίου στις διατάξεις του Ν. 3869/2010 προς ρύθμιση ή απαλλαγή και στην περίπτωση που αυτές συντρέχουν με απαιτήσεις άλλων πιστωτών, να διατηρούν, μη εντασσόμενες στο ν. 3869/2010 κατ' επιλογή του οφειλέτη, την προνομιακή ικανοποίησή τους και τη μη δυνατότητα απαλλαγής του οφειλέτη απ' αυτές. Επιχείρημα υπέρ αυτής της άποψης συνάγεται και από το ότι στην παρ. 2 του άρθρου 1 της υποπαραγράφου Α4 του ν. 4336/2015 και στο εδ. 2 αυτής, αναφέρεται ότι δεν επιτρέπεται οι αξιώσεις του Δημοσίου και δημοσίων φορέων να συνιστούν το σύνολο των οφειλών του αιτούντος, αλλά μπορούν τέτοιες αξιώσεις να υποβληθούν σε ρύθμιση κατά τον παρόντα νόμο μόνο αν συντρέχουν με οφειλές προς ιδιώτες πιστωτές.Επίσης,η παραπάνω άποψη βρίσκει έρεισμα και στο γεγονός ότι ορίζεται επανυποβολή της αίτησης προκειμένου να ενταχθούν προς ρύθμιση αυτού του είδους οι οφειλές,αλλά και στο ότι εξακολουθεί να ισχύει το άρθρο 8 παρ.1 εδ.γ του ν. 3869/2010, όπως προστέθηκε με τον ν. 4161/2013,βάσει του οποίου δίνεται η δυνατότητα ρύθμισης και απαιτήσεων πιστωτών, που δεν έχουν ενταχθεί στο σχέδιο διευθέτησης, κατά το άρθρο 744 ή 748 παρ.3 ΚΠολΔ.Η διατήρηση του άρθρου 8 παρ.1 εδ.γ του ν. 3869/2010,καταδεικνύει σαφέστερα τη νομοθετική επιλογή για απόκλιση από την αρχή της καθολικότητας μόνον όσον αφορά στις αξιώσεις του Δημοσίου και δημοσίων φορέων(βλ.έτσι υπ' αριθμ.6372/2015 απόφαση του Ειρηνοδικείου Θεσ/νίκης).Κατά τα λοιπά, στο πεδίο της αντικειμενικής εφαρμογής του νόμου εμπίπτει το σύνολο των απαιτήσεων όλων ανεξαιρέτως των δανειστών, ανεξαρτήτως εάν πρόκειται για πιστωτικά ιδρύματα ή άλλους ιδιώτες και ανεξαρτήτως της προέλευσης των οφειλών σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα, ενόσω αυτές δεν εξαιρούνται ρητώς δυνάμει της παρ. 2 του άρθρ. 1

του Ν 3869/2010 παρά τις συναπτές τροποποιήσεις του. Στην τελευταία αυτή διάταξη απαριθμούνται περιοριστικώς οι μη υπαγόμενες στο αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής οφειλές των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων. Στον βαθμό που οι διατάξεις του Ν 3869/2010 τυγχάνουν σαφώς ειδικότερου περιεχομένου, υπερισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης, που άπτεται ρυθμίσεων χρεών οφειλετών πιστωτικών ιδρυμάτων, επιλύοντας κατά τον τρόπο αυτόν την προκύπτουσα κανονιστική αντινομία (χαρακτηριστικό παράδειγμα οι οφειλές προς το ΤΠΔ-βλ.ΑΠ 1031/2015) .

Θεσσαλονίκη 13/Οκτωβρίου/2016

Βαρβάρα Πάπαρη,

Εφέτης Λάρισας